

Nr 221.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till anskaffning av två kortvågssändare för radiotelegrafi; given Stockholms slott den 19 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson:

I skrivelse den 9 mars 1940 har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t ville bemyndiga styrelsen att för anskaffande och uppsättande av två kortvågssändare för radiotelegrafi taga i anspråk därför erforderliga medel av telegrafverkets förnyelsefond.

Telegrafstyrelsen anför till en början, att radiotelegraftrafiken med Amerikas Förenta Stater liksom med vissa länder i Europa ombesörjts av den enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 augusti 1922 uppförda radioanläggningen å

Västkusten. Sändareanläggningen i Grimeton utanför Varberg bestode av två Alexandersons höfrekvensgeneratorer för en våglängd av 17,440 meter. Mottagareanläggningen hade tidigare varit förlagd till Kungsbacka. Sedan dessa stationer anlagts, hade tekniken gått vidare. Användningen av korta vågor under 50 meter hade på stora avstånd under större delen av året visat sig effektivare än de långa vågorna.

Början till modernisering av Sveriges för telegraftrafik över längre avstånd avsedda radioanläggningar hade, fortsätter telegrafstyrelsen, gjorts genom uppförande av den moderna mottagningsstationen i Enköping, vartill Kungl. Maj:t den 3 april 1936 anvisat 645,000 kronor, att utgå ur telegrafverkets förnyelsefond. Utbyggandet av sändaresidan med kortvågssationer av de effektbelopp, som man för internationell trafik över större distanser behövde, hade av kostnadsskäl uppskjutits. För att nedbringa kostnaderna för dessa stationer och även få i gång en tillverkning inom landet hade i samarbete mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Aga-Baltic byggts de mera som försöksstationer nu arbetande två rundradiosändarna i Motala på vardera 12 kW effekt. Resultatet hade såväl ekonomiskt som tekniskt varit synnerligen gott. Sedan krigets utbrott hade dessa sändare vid sidan av sin rundradiotjänst tagits i bruk för den efter krigsutbrottet i september 1939 starkt ökade telegraftrafiken, bland annat till Förenta Staterna. Under de senaste fyra månaderna sistlidna år hade sändarna i medeltal befordrat inemot 200,000 ord per månad till Amerika.

Telegrafstyrelsen anför härefter, att man på grund av det internationella läget kunde befara, att svårigheter skulle uppstå att använda de vanliga kabelbefordringsvägarna för den svenska telegraftrafiken till utlandet. För att möta sådana eventuella trafikrubbningar syntes det styrelsen erforderligt, att ytterligare två kortvågssändare med stor effekt anskaffades för att säkerställa telegraftrafiken, främst med Amerika. Därvid komme närmast i fråga sändare av samma typ som de i Motala installerade. De kunde vid användning för telegrafi avgiva cirka 40 kW antenneffekt, vilket vore tillfyllest för interkontinental trafik med såväl Amerika som andra utomeuropeiska länder. Kostnaden för sändarnas anskaffande belöpte sig till omkring 100,000 kronor per styck, vartill för var och en tillkomme en beräknad montagekostnad av cirka 25,000 kronor, om de installerades på den nuvarande stationen i Grimeton. Den sammanlagda kostnaden skulle sålunda uppgå till omkring 250,000 kronor. Beträffande lämplig uppställningsplats komme styrelsen, innan sådan definitivt fastställdes, att inhämta de militära myndigheternas mening. Om annan uppställningsplats ansåges önskvärd, kunde detta medföra högre byggnads- och installationskostnader än det nyss angivna beloppet.

Även om de nu förordade kortvågssändarna anskaffades, komme, meddelar telegrafstyrelsen, den i Varberg befintliga långvågssändaren fortfarande att användas, när mottagningsförhållandena i Amerika vore gynnsammare för långvåg än för kortvåg. Jämväl för trafik med europeiska länder vore långvågssändaren lämplig. Telegrafstyrelsen ansåge likväl, att anskaffandet

av kortvågssändarna innebure en ersättning av materielen vid Varbergsstationen och att kostnaden för de nya sändarna därför borde bestridas av medel från telegrafverkets förnyelsefond.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 6 april 1940 anfört, att kostnaden för uppförande av de föreslagna nya sändarna icke borde bestridas av förnyelsefonden utan medel för ändamålet borde ställas till förfogande från anslag å riksstat eller tilläggsstat, enär sändarna otvivelaktigt vore att hänföra till nyanläggning.

Under återopande av de skäl för uppförande av två nya kortvågssändare för radiotelegrafi, som telegrafstyrelsen i det föregående anfört, vill jag förorda styrelsens framställning i denna del. Beträffande finansieringsfrågan ansluter jag mig emellertid till riksräkenskapsverkets ståndpunkt. I enlighet härmed böra medel för ändamålet anvisas över riksstaten. Med hänsyn till vikten av att sändarna snarast kunna uppföras, torde de för ändamålet erfordriga medlen böra äskas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Enligt vad jag under hand inhämtat hos telegrafstyrelsen torde kostnaderna för anläggningarna för det närvarande böra beräknas till 250,000 kronor.

Departements-
chefen.

Det torde få ankomma på telegrafstyrelsen att i samråd med de militära myndigheterna bestämma lämpligaste platsen för ifrågavarande sändare.

Med framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande i allmänhet stadgade tiden gått till ända hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffning av två kortvågssändare för radiotelegrafi* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40, å kapitalbudgeten under rubrik Telegrafverket, anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 250,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. C. F. v. Krusenstierna.